

תן זהוב בפארק הירקון.
"הפרה בוטה של האיזון
בטבע" צילם: עירית דרוב

לצד חברת האדם, מתקיימות בערים מערכות ענפות של טבע עירוני. מיזם אמנותי-ביולוגי שמפעילה גל ניסים בסנטרל פארק בניו יורק ופעילות נרחבת של הרשויות בישראל רומזים שאולי קרב היום בו יגור אדם עם עכברוש. ובינתיים, האם מישהו מרעיל את התנים של תל אביב?

הצעת חברות

לדבריה אפשרי. "הופתעי מה עיה, איך היא לוקחת את האורכי ניות למקומות קיצוניים, אבל הופתעי במיוחד מכך שיש המון בעלי חיים שמשגשגים פה. אחר כך הבנתי איך אפשר לקשור בין הדברים".

כאשר ניסים אומרת "בעלי חיים" היא מתכוונת לחיות לא מבויתות שמתקיימות בניו יורק, כמו בכל מקום, לצידם של בני האדם. "מעט מאוד אנשים אוהבים דביבונים (רקונים) או עכברושים, תנים או יוני בר", היא מסבירה, "אבל הם חיים יחד איתנו ואפילו משגשגים בערים גדולות". הרשימה כוללת חיות שאינן מבויתות אבל נהנות מן הנוכחות של בני האדם. רובן אוכלות-כל – ונמשכות בעיקר

משה נלעד

פארק הירקון בתל אביב והסנטרל פארק בניו יורק אינם שמורות טבע, אבל חיות בר משוטטות בהם חופשיות. חלקן "נחמדות" כמו פרפרים או עופות מים שמשתכשכים בבריכה היפה, אבל חלקן לא נחשבות "נחמדות", כמו עכברושים או תנים. הם שכנים, אבל האם הם ידידים? מה אנחנו יודעים עליהם? ובכלל, האם הגיע הרגע להצטייד בפנס ולצאת למסע ספארי קצר ליד הבית?

גל ניסים למדה באוניברסיטה העברית ביולוגיה, קוגניציה ואמנות. לפני שלוש שנים נסעה לניו יורק כדי לשלב ביניהם – לא שילוב שכיח, היא מודה, אבל

המטרה היתה להקים פרידקט חינמי ופתוח למען הקהילה. הש" מורה הסיננתרופית היא בעצם הסנטרל פארק הגדול, היפה והמוכר של מנהטן. ניסים ודאצ'ר מציעות למבקרים בפארק לערוך בו בשעות הערב והלילה סיור מודרך אודיו, כדי להכיר את כע" לי החיים שחיים לצידנו. כל מש" תתף מוריד ללא תשלום קבצי אודיו שמדריכים אותו במהלך הביקור בפארק. חמוש באוזניות הוא יוצא, לכד או כקבוצה, לח" קור את הפארק. הסיור משלב מדע, טכנולוגיה ואמנות (<http://synpreserve.com>). "המטרה הבסיסית פשוטה", מסבירה ניסים, "ליצור חוויה חיובית עם חיות שנתפסות כשלייליות".

אדם. כדי להעביר את הרעיון הגי' תה ניסים יחד עם שותפתה, ג'סיקה סקוט דאצ'ר, את "השמור" רה הסיננתרופית". כשיחה עימה היא מתארת את המיזם כעבודת אמנות שזכתה לתמיכה של קר" נות אמנות אמריקאיות כמו גם לתמיכת קרנות שפועלות למען בעלי חיים.

ההתחלה היתה דווקא בושי" נגטון סקוור – שם יצרו ניסים ודאצ'ר סיור שממוקד ביונים העירוניות. משם המשיכו לסנטרל פארק ויצרו לפני כשנה את סיור הדביבונים (רקון). דביבונים הם אוכלי-כל אמריקאים שפערי לים כלילה. הם הסתגלו מצוין לחיים עירוניים, מרכיבים לפלוש לפחי אשפה ויכולים להיות תוקי פנייים. הדביבון נודע גם ככך שהוא "רוחץ" את מונו לפני האוכל.

ניסים מספרת על מחקר מקיף שערכה על הדביבונים לפני שבני תה את הסיור שנקרא "הדוב הר" חץ". "היום אני יודעת שיש נקודות מסוימות בפארק שהם

המשך מעמ' 1

מגיעים אליהן בכל ערב עם רדת החשיכה. אני גם מכירה כמה אנשים שמאכילים אותם בכל יום. לדברי ניסים נערכו במהלך הכנת הסיוור הרבה ניסיונות, כי התמוזן של פס הקול חשוב לקצב ההליכה. החוויה לה זוכים המשתתפים חזקה מאד, היא אומרת.

"רוב המשתתפים מעולם לא היו בסנטרל פארק בלילה. הסיוור אינו מעגלי, בעצם הוא בנוי כך שאנחנו עוזבות אותך באמצע הפארק. נמשך כל הסיוור אנשים רואים חיות שלא ראו מעולם. הם שמים לב לפרטים שנותרו מהם. הסיוור עוסק גם בעצים, בפטריות, במערכת המים של ניו יורק ובטבע העירוני בכלל".

גל ניסים: "בסין העכברושים הם אחד המזלות ובהודו יש להם מקדש, כך שהמציאות יותר מורכבת. מה שמושך אותי הן שאלות כמו איך הופכים את המגעיל ליפה, למעניין, למשהו שאתה אוהב"

היא מדגישה שהסיוור אינו מציג מסקנה חד-משמעית או אנגדה שאומרת 'כך תתנהג'. הוא מציג את בעלי החיים שחיים איתנו ומציע למבקר קודם כל להכיר אותן לפני שהוא מפתח עמדה. בימים אלה הן עובדות לדבריה על סיוור עכברושים. יש למה לצפות. עכברושים היו הנרשא בו עסקה ניסים בעבודת התיזה שלה לתואר שני. השאלות שהיא מציינת לגביהם מורכבות: מה גורם לבני אדם להיגעל מעכברושים? איך הם מוציאים תרבות המערבית? "בסין הם אחד המזלות ובהודו יש מקדש של עכברושים, או המציאות מורכבת יותר ממה שחושבים. מה שמושך אותי הן שאלות כמו איך הופכים את

תשובות

1. "אבל אני לא רוצה להעליב את הכלבים".
2. "הולך לתיאטרון?"

המגעיל ליפה, למעניין, למשהו שאתה אוהב? העיר אמורה הרי להגן עלינו מהטבע הפראי, אבל בעצם יש כאן חיים משותפים שמבוססים על המון פחד. במנהטן עושים הפרדה ברורה – בסנטרל פארק זה בסדר, מחוץ לפארק – חס וחלילה. שם זו הסגת גבול. השאלה היא כמובן איפה מתחיל טבע עירוני ואיפה הוא מסתיים".

כעס עצום

הצלמת עירית דרוב מתעדת בחמש השנים האחרונות את בעלי החיים בפארק הירקון. כמה מצילומי התנים שלה זכו בתחרויות. ב-20 בספטמבר תיפתח במוזיאון האדם והחיי בפארק הלאומי ברמת גן תערוכה שלה שנקראת "טבע עירוני הולך ונע" למ. במהלך השנים בהן היא מתעדת את בעלי החיים בפארק נהנה דרוב לפעילה ולחזמת סביבתית. בתחילת השיחה היא מסבירה כמה היא מודאגת מן התמותה הגבוהה של החיות בפארק. התנים, מושא הצילומים הבולט ביותר שלה, נעלמים לדיבריה מן הפארק והיא חושדת כבר תקופה ארוכה שמדובר בהרעה. היא מתנסחת כוהירות כי אין לה הוכחות ברורות להרעה, ובעבר כבר התחככה לא מעט ברשויות העירוניות, אבל התמרדה של תנים, עופות, קיפודים וחולדות גבוהה לדבריה הרבה יותר מהמקובל. ההיעלמות הו מחרידה אותה ומעוררת בה כעס עצום.

"אנחנו מתנכלים לחיות שחיות איתנו. כל זה נובע מפחד ומבורות. גם אני פחדתי מתנים לפני שהכרתי אותם מקרוב, היום אני מתגעגעת ליללות יחד אתם. אני לא מבינה איך מקבלים החלטות על 'דילול' מיריבים מסוימים. עכשיו מדברים על דילול שפני הסלע. כל החלטה כזו היא הפרה בוטה של האיוון בטבע ולכן שגיאה איומה. לטבע יש כוחות איוון משלו. תנו לו להתנהל כלי הפרעה. כולם מדברים עכשיו על מינים פולשים ושוכחים שאנחנו המין הפולש. יש אנשים שרואים סתירה בצירוף 'טבע עירוני'. אני לא רואה כאן שום סתירה".

טיול מודרך בסנטרל פארק בעקבות דביבונים צילום: רועי רוחליו

אתרי טבע עירוני בישראל

"לדעתי לא. לקחו שטח פראי ככל הפארק והפכו אותו באופן מעצבן למשהו אחר, מבוית. ביחוד מרתוח שהם עושים סלק' ציה, כלומר הם אומרים יש חיות 'טובות', כמו אנפות, או עופות מים, יש חיות 'רעות' כמו התנים – שאותם נרחיק. אקולוגים לא אוהבים תנים כי לדבריהם הם פוגעים בעופות. הדרך הזו מוכיחה לעוד ועוד התערבות אנושית מדיקת".

ב-22 בספטמבר כשעה 17:30 יתקיים בפארק הירקון, במסגרת "בתים מכפנים" סיוור טבע פראי

האם כדאי לפתח סביב בעלי החיים האלה סיוורים תיירותיים? "זו דילמה מורכבת. תנים הם לא עוף שיכול לעוף לאן שבא לו. אם נכיר למבקרים את המקומות בפארק שבהם מתגוררים תנים – האוכלוסייה עלולה להיפגע. כר' גע מוטב להשקיע מאמצים בחיי נוח של ילדים, כדי שלא יחששו מתנים".

האם מרכז הצפרות החדש ראש ציפור, שנחנך לפני שנה בפארק הירקון, הוא יוזמה חיובית?

פארק הצבאים בירושלים צילום: עמיר בלבן

בהדרכת ליאב שלם, אקולוג הפארק.

שלדגיה, סיפור הצלחה

עמיר בלבן הוא מנהל תחום טבע עירוני בחברה להגנת הטבע. באופן מפתיע הוא מצביע על כיוון הפוך. הטבע העירוני בישראל הולך ומתרחב, הולך ותופס תאוצה, וזכה לעידוד ואפילו לפופולריות. טבע עירוני הוא לדברי בלבן מושג שמגדיר יחסי גומלין בין הטבע לתושבים: יש לו ייצוגים שליליים – כמו ריבוי שפני הסלע שמביאים מחלות, או התפשטות של חולדות שעלולות להביא מחלות, אבל יש לו גם הרבה היבטים חיוביים שיש לעודד.

לדברי בלבן החברה להגנת הטבע ממפה בשנה האחרונה את כל תשתיות הטבע העירוני בישראל, כדי שאפשר יהיה לזהות תשתיות ייחודיות ומיוחדות במינן ולשלב אותן בתהליכי התכנון והפיתוח העירוניים.

"המטרה שלנו היא להגיע לטבע עירוני איכותי. כך יכללו

החיים בעיר שיהיו ציפורים מד, צב, טיול בפארק עירוני שיש בו בעלי חיים לא מסוימים אם הם בים משוטטים במרחב הטבע של הפארק – זה קטן, אם הם הדרים לשכונה ברמת גן ונבנים לחודר האשפה זו נקיה שיש לה תורה במקרה הספציפי מתבונן השכונה ברמת גן לא ובין שהיא מכשיר שכונה לצד מל צדו כבעלי חיים. אני חושש שבשנים נערוך עם הטרות גם עם הדרים, כמו חזיה וכו' וכו'.

בלבן מסביר שהמטרה של אתרי טבע עירוני חייבים להיות עדיפות עליונה לתפקוד ובניית התשתיות אם מייצגים שיהיה מיטבי בין סביבת מגורים אכזרית וסביבה טבעית סבה – החיים של כלם, בני אדם והצבאים, משתפרים.

"הבעיה העיקרית שלי היא שאנחנו עדיין לא עובדים עם קהל שמכיר לטבע. מדרגות אדרות ובעיקר באנגליה אפשר לראות זאת היטב בישראל. אף גדול מהאוכלוסייה עדיין לא מבין את חיתרונות של טבע

שווה לך ההיגיון הסמוי שעומד בבסיס המוטיבציה שלנו

בספר מרתק ומעורר מחשבה מסביר דן אריאלי את האופן שבו פועלת המוטיבציה, כיצד אנו יכולים לנצל את הבנת אופן פעולתה כדי לשפר את חיינו, וכיצד ניתן להגביר את המוטיבציה בעצמנו ובאחרים - מחדר הישיבות בעסק ועד שולחן האוכל המשפחתי!

להשיג באתר YBOOK.CO.IL, בסטימצקי, בצומת ספרים ובחנויות הספרים המובחרות

ספרו החדש של:

דן אריאלי

מחבר רב המכר "לא רציונלי ולא במקרה"

ביקורת נגד מופע של יובל מסנר וערן צור בתל אביב

ערן צור צילום: יוסי שלו

בהכרעת הדיון – לבין העונש המגוחך שריצה. היא גם מתחה ביקורת על כך שערן צור, נגן הבס של הלהקה, מחק את חשבון הטוויטר שלו ומנע מהציבור להגיב לפוסט בו הומין את הקהל להופעה, כפי שפורסם ב"המקום הכי חם בניהנוס". ההופעה מציינת 30 שנה לצאת אלבום של "טאטר".

קרן גרינבלט מעמותת "לילה טוב" מסרה: "עלינו להפסיק להיות סלחניים כלפי אנשי ציבור שהיו אלימים מינית. יש קולות שמתביגדים לענישה נצחית, אבל יש הבדל בין לאפשר לאדם לעבוד לבין לקבל אותו במעמד סלבריטי".

עמותת "כולך צייצה" כשבעה שלואי סייקיי חוזר להופיע, אנטו מקבלות תזכורת שגם בארץ, לכל גבר אלים מינית יהיה חשבוש שי חבק אותו בחזרה לכמה. מסנר וצור מופיעים מדי פעם כחד בשנים האחרונות. ערן צור ביקש לא להגיב.

איתי שטרן

ביקורת נמתחה כימים האחרון נים על הופעת האיחוד של להקת "טאטר" אמש והערב בבארבי תל אביב. זאת בשל עברו של חבר הלהקה יובל מסנר, שהורשע ב-1989 באונס קטינה וריצה מאסר בן חצי שנה. אורית סוליציאנו, ממרכז הסיוע לנפגעי ונפגעות תקיפה מינית אמרה כי "ההחלטה להתעקש על חזרתו לכמה של מסנר, שהורשע בשני מעשים אונס אלימים של קטינה, לא יכולה לעבור בשקט. יש פער עצום בין התיאורים הקשים של מעשיו

המבחן הגדול ביותר בקרוב תוצג בה תוכנית מתאר ראשונה ביש"ד ראל לטבע עירוני. התוכנית כוללת סקר, מדיניות, פעילות נמשכת של אקולוגית עירונית, ואישור של תוכנית מתאר לצד פעילות של הרשויות המקומיות מסביר בלבן את חשיבותן של ההתארגנויות האורחיות, בעיקר קבוצות תושבים שפועלים לקידום מטרה מקומית ברורה, למשל – אקרפארק אפולוניה מצ' פון להרצליה.

הבחירות המקומיות הקרובות קריטיות במיוחד לתחום הטבע העירוני. הן מספקות לדברי בלבן הודמנות לתושבים ללחוץ על ראשי העיר להפגין את אהדתם לטבע העירוני. "ההרגשה שלי היא שיש כאן משהו שהופך לט' לודא שהכל נעשה נכון, טוב, מדויק. אם נדקדק בפרטים נגיע לתוצאות טובות".

הפרטים הם לדבריו עבודה עם אדריכלי נוף מקצועיים, שי מוש בחומרים נכונים, בחירה בצמחייה יס'יתוכנית שמתאימה לאתר, התבססות על מערכות מים מתאימות, עזרה מאקולוגים מומחים. כל אלה הם מרכיבים קריטיים.

הדוגמה האהובה על בלבן כיום אלה היא "השלדגיה" – מס' תור תצפית חדש לצפרים, חובבי צילום ומבקרים מן השורה שגבי תח' לאחרונה בעמק הצבאים בירושלים. ההצלחה נובעת לא רק מתכנון טוב של המסלול, אלא בעיקר מכך שהוא צופה על בריכה נהדרת, שיש בה המון שלדגים. המסלול עצמו חפור במים, כך שהצופים מביטים בכריכה מגובה נמוך.

"למקום יש עכשיו עדנה", מתמוגג בלבן. "כוכבת תכנון נכון ובנייה מדויקת יש שם ביקוש מסורף. אנשים מצויידים במצלמות משוכללות ממתינים בשש בבוקר וברגע שהשער נפתח הם רצים לתפוס מקום. המקום הזה מלמד אותנו איך ליצור טבע עירוני מוצלח".

פסטיבל "שבוע הבמאיות" התנה הענקת פרס לסרט בכך שהיוצרות יגיעו לטקס

נועה קולר ב"אשורי". הפרס יועבר למישהו אחר" צילום: אריק קאופמן

נרית אנדרמן

שבוע הבמאיות היוצרות נפ' תח כשבת בסינמטק תל אביב באווירה עכורה: הנהלת הפסטיבל הבהירה ברגע האחרון ליוצרות הסרט "אשורי" שהוקרן באירוע, כי אם לא יגיעו לטקס הפתיחה – לא יוכלו לקבל את פרס הסרט הטוב ביותר בסך 10,000 שקל. השחקנית נועה קולר, המככבת בסרט, אמרה ל"הארץ" כי מנהל הפסטיבל יעקב בוארון בהחיר לה בטלפון שאם היא או הבמאית ומפיקת הסרט לא יגיעו לטקס, יועבר הפרס למישהו אחר. קולר והבמאית ליהי סבג אמרו לבוארון שלא יוכלו להגיע בהתראה כזו. בוארון מכחיש כי התנסח כך. עם זאת כתב בפייסבוק: "אכן עשיתי ניסיונות נלהבים מדי להביא את היוצרות... אבל הכל היה באהבה". משתתפות בפסטיבל מבדורות שלא הודיעו להן מראש כי עליהן

להיות נוכחות בטקס. בהנהלה הסבירו אתמול כי קיבלו את הת' רומה שאיפשרה את הפרס ברגע האחרון ואז צוות הפסטיבל חזר את המועמדים, ובהצבעה שקיים כסוף השבוע נקבע כי הוכרה הוא "איך לשחות", של נעה גוסקוב. בוארון, מייסד הפסטיבל

ומנהלו, מסר: "ניסיתי לשכנע את קולר לבוא, אבל לא התבתי את קבלת הפרס בכך שיבואו. רציתי לתת לאשורי מקום מרכזי בטקס, כי זה סרט נפלא". מהנהלה נמסר: "אנו מצרים על כך שהמונות הטובות לטייע ליוצרות לוח בתופ' עות לוואי של לוח ומנים צפוף".

הצלחת עיריית דרום: במרכז הצפרות בפארק הירקון לקחו שטח פראי והפכו אותו באופן מעצבן למבוית. בייחוד מרתיחה הסלקציה, כאילו יש חיות 'טובות' כמו עופות מים, ויש 'רעות' כמו התנים, שאותם נרחיק"

ביותר הן לדבריו ראש העיר, בה מפתחת רשות הטבע את פארק מגדל צדק ופארק אפק בקריות, שהוא שמורה מעניינת ויפה בש' טח עירוני. דוגמאות נוספות הוא מונה בכרמיאל ובנתיבות. ירושלים היא לדברי בלבן גר' לת הכותרת של הפעילות בתחום וחלון הראווה שלו. היא גם

עירוני וזקוק לליווי ותיווך כדי לאהוב את התפיסה הזו. בזכות כמה דוגמאות שלדבריו מפקדות היטב – בלבן אופטימי לגבי עתידו של הטבע העירוני בישראל. שמורת אירוס הארגמן בנתניה היא דוגמה בולטת. הש' מורה תהפוך סבור בלבן, לעוגן טבעי חשוב. דוגמאות טובות נוס' פות הוא מוצא בפארק הרצליה, בראש ציפור שפארק הירקון, ובאשדוד.

35 ערים מתוך כ-80 בישראל כבר ביצעו לדברי בלבן סקר מקיף של הטבע העירוני בתחומן. השנה, הוא מקווה, יושלם סקר דומה ב-28 ערים נוספות. הסקר מאפשר תכנון ופיתוח שמתחשב ומנהל דיאלוג עם הטבע העירוני. זו הדרך הנכונה לדברי בלבן לקיים מגע או הפרדה בין העיר לטבע. הדוגמאות העכשוויות

מפגשים **במוזיאון תל אביב לאמנות**

רונית פורת:

The Sentence

מפגש בתערוכה ושיח עם הדס מאור
בהשתתפות אוצרת התערוכה והאמנית

יום ה' / 6.9 / 19:00

www.tamuseum.org.il

רונית פורת, לוח מכתובת (1979, Photo, Wax), מוזיאון תל אביב לאמנות